

Utbildningsutskottets betänkande 2020/21:UbU9

Möjlighet till betyg från årskurs 4

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till lag om ändring i skollagen och anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

De förslag som utskottet tillstyrker innebär bl.a. ett upphävande av det bemyndigande i skollagen som innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om en försöksverksamhet som avser betygsättning i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan. Det ska i stället införas bestämmelser i skollagen som innebär att en rektor får besluta att betyg ska sättas i dessa årskurser och skolformer vid en skolenhet som rektorn ansvarar för. Beslutsunderlaget ska dokumenteras.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska enligt förslaget bemyndigas att meddela föreskrifter om dels när en rektor senast ska fatta ett beslut om införande av tidigare betygsättning inför ett läsår, dels när en rektor senast ska fatta ett beslut om upphävande av ett sådant beslut inför ett läsår.

Den ändring i skollagen som innebär att bemyndigandet upphävs för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om en försöksverksamhet om tidigare betygsättning föreslås träda i kraft den 1 juli 2021. Ändringarna i skollagen i övrigt föreslås träda i kraft den 1 april 2021. Vidare föreslås att ändringen om att rektorn får fatta beslut om tidigare betyg ska tillämpas från den 1 april 2021 och att ändringarna i övrigt ska tillämpas på utbildning fr.o.m. höstterminen 2021.

I betänkandet finns fyra reservationer (M, SD, V, KD).

Behandlade förslag

Proposition 2020/21:58 Möjlighet till betyg från årskurs 4 – efter försöksverksamheten.

Åtta yrkanden i följdmotioner (M, SD, V, KD).

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden.....	6
Inledning.....	6
Möjlighet till betyg från årskurs 4	6
Utskottets ställningstagande.....	17
Tidigare betyg i samtliga grundskolor.....	20
Utskottets ställningstagande.....	20
Utredning och utvärdering av frågor om tidiga betyg	23
Utskottets ställningstagande.....	24
Reservationer	26
1. Möjlighet till betyg från årskurs 4, punkt 1 (V).....	26
2. Tidigare betyg i samtliga grundskolor, punkt 2 (M).....	26
3. Tidigare betyg i samtliga grundskolor, punkt 2 (SD)	28
4. Utredning och utvärdering av frågor om tidiga betyg, punkt 3 (KD) ...	29
Bilaga 1	30
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	30
Propositionen	30
Följdmotionerna	30
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	32

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Möjlighet till betyg från årskurs 4**

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:58 och avslår motion 2020/21:3786 av Daniel Riazat m.fl. (V).

Reservation 1 (V)

2. **Tidigare betyg i samtliga grundskolor**

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3792 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt

2020/21:3793 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkandena 1 och 2.

Reservation 2 (M)

Reservation 3 (SD)

3. **Utredning och utvärdering av frågor om tidiga betyg**

Riksdagen avslår motion

2020/21:3794 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD) yrkandena 1–3.

Reservation 4 (KD)

Stockholm den 25 februari 2021

På utbildningsutskottets vägnar

Gunilla Svantorp

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunilla Svantorp (S), Roger Haddad (L), Kristina Axén Olin (M), Pia Nilsson (S), Lars Püss (M), Patrick Reslow (SD), Caroline Helmersson Olsson (S), Daniel Riazat (V), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Robert Stenkvis (SD), Linus Sköld (S), Gudrun Brunegård (KD), Tomas Kronståhl (S), Michael Rubbestad (SD), Annika Hirvonen (MP), Maria Nilsson (L) och Niels Paarup-Petersen (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2020/21:58 Möjlighet till betyg från årskurs 4 – efter försöksverksamheten. Fyra följdmotioner (M, SD, V, KD) har väckts med anledning av propositionen. Regeringens lagförslag finns i bilaga 1.

Med stöd av ett bemyndigande i skollagen (2020:800) pågår en försöksverksamhet med betyg från årskurs 4 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och från årskurs 5 i specialskolan. I januariavtalet, som är en sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna anges i punkt 50 följande: ”Skolor som vill ska kunna införa betyg från årskurs 4. Reformen införs första juli 2020, då det nuvarande försöket upphör.” Regeringen aviserade i budgetpropositionen 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 16) att de skolor som vill, fr.o.m. den 1 juli 2020 ska kunna införa betyg från årskurs 4.

I november 2019 remitterades departementspromemorian Möjlighet till betyg från årskurs 4 (U2019/04190). Promemorian togs fram inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) med förslag om ändringar i den pågående försöksverksamheten. Mot bakgrund av remissinstansernas synpunkter på förslaget och med anledning av utbrottet av det virus som orsakar covid-19 och de konsekvenser som detta får för skolan valde regeringen och samarbetsparterna att inte gå vidare med promemorians förslag om ändringar inför höstterminen 2020. I stället remitterades i maj 2020 departementspromemorian Möjlighet till betyg från årskurs 4 – efter försöksverksamheten (U2020/03513). Promemorian har tagits fram inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet). Jämfört med den tidigare remitterade promemorian innehåller denna vissa ändringar och förtydliganden. Promemorian har remissbehandlats (U2020/03513).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 29 oktober 2020 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslagen. Regeringen har följt Lagrådets förslag. I förhållande till lagrådsremissen har vissa språkliga ändringar gjorts.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till ändringar i skollagen (2010:800) som innebär följande. Det bemyndigande i skollagen som innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om en försöksverksamhet som avser betygsättning i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan ska upphävas. Det ska i stället införas bestämmelser i skollagen som innebär att

en rektor får besluta att betyg ska sättas i dessa årskurser och skolformer vid en skolenhet som rektorn ansvarar för. Beslutsunderlaget ska dokumenteras. Lärarna vid den berörda skolenheten ska ges tillfälle att yttra sig inför ett sådant beslut. Rektorn ska snarast underrätta huvudmannen skriftligen om beslutet och huvudmannen ska anmäla beslutet till Skolverket. Ett eventuellt beslut om att tidigare betygsättning ska upphöra att gälla för skolenheten ska fattas i samma ordning som ett beslut om att tidigare betyg ska införas. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska bemyndigas att meddela föreskrifter om dels när en rektor senast ska fatta ett beslut om införande av tidigare betygsättning inför ett läsår, dels när en rektor senast ska fatta ett beslut om upphävande av ett sådant beslut inför ett läsår.

Den ändring i skollagen som innebär att bemyndigandet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om en försöksverksamhet om tidigare betygsättning upphävs, ska träda i kraft den 1 juli 2021. Ändringarna i skollagen i övrigt ska träda i kraft den 1 april 2021. Ändringen om att rektorn får fatta beslut om tidigare betyg ska tillämpas från den 1 april 2021 och ändringarna i övrigt ska tillämpas på utbildning fr.o.m. höstterminen 2021.

Utskottets överväganden

Inledning

Betänkandet är disponerat så att utskottet inleder med att behandla regeringens lagförslag och bedömningar. Därefter behandlas yrkanden som innehåller förslag på tillkännagivanden till regeringen i frågor som anknyter till lagförslagen.

Möjlighet till betyg från årskurs 4

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i skollagen.

Ändringarna innebär att det införs bestämmelser i skollagen om att en rektor får besluta att betyg ska sättas i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan vid en skolenhet som rektorn ansvarar för. Ändringarna innebär även att den pågående försöksverksamheten med betyg från årskurs 4 upphör vid utgången av juni 2021. Därmed avslås den motion som yrkar avslag på propositionen.

Jämför reservation 1 (V).

Propositionen

Bakgrund och gällande rätt

Betyg i grundskolan och motsvarande skolformer

Bestämmelser om betyg för de olika skolformerna i skolväsendet finns dels i skollagen (2010:800), dels i de förordningar som reglerar de olika skolformerna. Skolförordningen (2011:185) innehåller bestämmelser som kompletterar skollagen bl.a. när det gäller grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Bestämmelser för skolområdet som har meddelats av regeringen och Skolverket finns även i Skolverkets författningssamling (SKOLFS).

Allmänna bestämmelser om betyg finns i 3 kap. skollagen. I grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska betyg sättas i den utsträckning och form som följer av skollagen eller annan författning. Rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar och eleverna ska informeras om de grunder som tillämpas vid betygssättningen (3 kap. 13–15 §§ skollagen).

Närmare om tidpunkten för betygsättningen och sammanfattande betyg

Tidpunkten för betygsättningen regleras i skollagen. I grundskolan ska betyg sättas i slutet av varje termin fr.o.m. årskurs 6 i alla ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen. Detsamma gäller i grundsärskolan, om en elev eller elevens vårdnadshavare begär det. I sameskolan gäller att betyg ska sättas i slutet av varje termin fr.o.m. årskurs 6 i de ämnen som eleven fått undervisning i under terminen. Motsvarande gäller även i specialskolan, fr.o.m. årskurs 7 (10 kap. 15 §, 11 kap. 19 §, 12 kap. 15 § och 13 kap. 16 och 17 §§ skollagen).

Om undervisningen i naturorienterande ämnen respektive samhällsorienterande ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande fram t.o.m. slutet av årskurs 6, får rektorn dock besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen i årskurs 6 i grundskolan och sameskolan. Motsvarande gäller i specialskolan i årskurs 7 (10 kap. 15 §, 13 kap. 16 § och 12 kap. 15 § skollagen).

I grundsärskolan innefattar naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen inte enskilda ämnen utan betyg sätts i dessa två ämnen (11 kap. 6 och 19 §§ skollagen). Om en elev i grundsärskolan har läst ett ämne enligt grundskolans kursplaner och eleven eller elevens vårdnadshavare begär att betyg sätts i ämnet, ska dock bestämmelser som gäller betygssättning i grundskolan tillämpas (11 kap. 21 § skollagen).

Betygsskalan och kunskapskraven

Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas i grundskolan, sameskolan och specialskolan. Högsta betyg betecknas med A och lägsta godkända betyg med E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F. Detsamma gäller för grundsärskolan förutom att för den elev som inte uppnår kraven för betyget E ska betyg inte sättas i ämnet (10 kap. 17 §, 11 kap. 20 §, 12 kap. 17 § och 13 kap. 18 § skollagen). Om det i grundskolan, sameskolan och specialskolan saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper i ett ämne på grund av elevens frånvaro, ska betyg inte sättas i ämnet (10 kap. 18 §, 12 kap. 18 § och 13 kap. 19 § skollagen).

Att det ska finnas kunskapskrav för betygen A–E regleras i skolförordningen (6 kap. 7 §). Det är Skolverket som meddelar föreskrifter om vilka kunskapskrav som gäller för bl.a. grundskolans ämnen, samiska, grundsärskolans ämnen och ämnesområden samt för vissa ämnen i specialskolan (SKOLFS 2011:19, 2011:23, 2011:29, 2011:56 och 2011:57).

När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, ska betygsättningen bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven inhämtat i ämnet t.o.m. den aktuella terminen. Vid bedömningen ska elevens kunskaper i årskurs 6 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 6. Efter årskurs 6 i grundskolan och grundsärskolan ska elevens kunskaper ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 9 (10 kap. 19 §, 11

kap. 22 § och 13 kap. 20 § skollagen). Motsvarande gäller specialskolan i årskurs 7–10 (12 kap. 19 § skollagen). När betyg sätts efter det att ett ämne har avslutats ska betyget bestämmas med hjälp av bestämda kunskapskrav (10 kap. 20 §, 11 kap. 22 § och 12 kap. 20 § skollagen).

Skriftliga individuella utvecklingsplaner

I de årskurser där betyg inte sätts ska det i stället upprättas skriftliga individuella utvecklingsplaner. I en skriftlig individuell utvecklingsplan ska läraren dels ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, dels sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen. För en elev som ges särskilt stöd ska ett åtgärdsprogram utarbetas. Där ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp. Om ett åtgärdsprogram utarbetats behöver inte den skriftliga individuella utvecklingsplanen innehålla en sammanfattning av vilka insatser i form av särskilt stöd som eleven behöver för att nå kunskapskraven (3 kap. 9 §, 10 kap. 13 §, 11 kap. 16 och 16 a §§, 12 kap. 13 och 13 a §§ och 13 kap. 13 § skollagen).

Den pågående försöksverksamheten med betyg från årskurs 4

Den nuvarande försöksverksamheten med betyg fr.o.m. årskurs 4 grundar sig på ett bemyndigande i 3 kap. 13 a § skollagen. Enligt bemyndigandet får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om en försöksverksamhet som omfattar högst 100 skolenheter och som avser betygsättning i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan. Sådana föreskrifter får innebära undantag från kraven på att upprätta individuella utvecklingsplaner i dessa årskurser och skolformer.

Bestämmelser om försöksverksamheten finns i förordningen (2017:175) om försöksverksamhet med betyg från årskurs 4 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och från årskurs 5 i specialskolan (försöksförordningen). Av förordningen framgår bl.a. att för deltagande skolor ska betyg sättas och utfärdas i slutet av varje termin i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i slutet av varje termin i årskurs 5 och 6 i specialskolan, i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.

Förutsättningar för deltagande i försöksverksamheten

Förutsättningarna för deltagande i försöksverksamheten är att en huvudman bara får delta i försöksverksamheten om det hos den berörda skolenhetens rektor och lärare finns intresse av att delta. Rektorn ska ha dokumenterat sitt intresse genom en tjänsteanteckning.

En huvudman med fyra skolenheter eller fler får delta i försöksverksamheten med högst en fjärdedel av alla sina skolenheter. En huvudman med tre eller färre skolenheter får delta med en skolenhet. Totalt får högst 100 skolenheter delta i försöksverksamheten (6 och 7 §§ försöksförordningen).

Vidare finns det bestämmelser om ansökan om deltagande i försöksverksamheten till Skolverket, skyldighet för deltagande huvudmän att lämna de uppgifter som Skolverket begär och att medverka i uppföljning och utvärdering av försöksverksamheten, samt bemyndigande för Skolverket att meddela föreskrifter om verkställighet av förordningen (8–11 §§ försöksförordningen).

Förordningen trädde i kraft den 1 april 2017 och tillämpas på utbildning fr.o.m. läsåret 2017/18. Förordningen upphör att gälla vid utgången av juni 2021.

Regeringens förslag och bedömning

Skolor som vill ska kunna sätta betyg från årskurs 4

Regeringen föreslår att det bemyndigande i skollagen som innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om en försöksverksamhet som avser betygsättning i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan ska upphävas. Det ska i stället enligt regeringens förslag införas bestämmelser i skollagen som innebär att en rektor får besluta att betyg ska sättas i dessa årskurser och skolformer vid en skolenhet som rektorn ansvarar för. Beslutsunderlaget ska dokumenteras. Vidare föreslår regeringen att lärarna vid den berörda skolenheten ska ges tillfälle att yttra sig inför beslutet och att rektorn snarast ska underrätta huvudmannen skriftligen om beslutet. Huvudmannen ska anmäla beslutet till Skolverket.

Ett beslut om att tidigare betygsättning ska upphöra att gälla för skolenheten ska enligt förslaget fattas av rektorn i samma ordning som ett beslut om att tidigare betyg ska införas. Ett sådant beslut kan avse endast kommande årskullar som ännu inte har fått betyg eller även omfatta elever som redan har fått terminsbetyg i årskurs 4 i grundskolan, grundsärskolan eller sameskolan eller i årskurs 5 i specialskolan med stöd av ett beslut om tidigare betygsättning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska enligt förslaget bemyndigas att meddela föreskrifter om dels när en rektor senast ska fatta ett beslut om införande av tidigare betygsättning inför ett läsår, dels när en rektor senast ska fatta ett beslut om upphävande av ett sådant beslut inför ett läsår.

För skolenheter och årskurser som omfattas av ett beslut om tidigare betygsättning ska skollagens krav på att upprätta individuella utvecklingsplaner inte gälla.

För elever vid skolenheter som omfattas av ett sådant beslut ska betyg sättas i slutet av varje termin i aktuella årskurser och skolformer i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen. Om undervisningen i naturorienterade ämnen och samhällsorienterade ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande får rektorn enligt förslaget besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas.

Regeringen gör bedömningen att det bör införas en bestämmelse i skolförordningen om när rektorn senast ska fatta beslut om att betyg ska sättas inför det läsår då beslutet ska börja gälla eller att ett sådant beslut ska upphöra att gälla.

Ikraftträdande

Regeringen föreslår att den ändring i skollagen som innebär att bemyndigandet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om en försöksverksamhet med tidigare betygsättning upphävs, ska träda i kraft den 1 juli 2021. Ändringarna i övrigt i skollagen ska träda i kraft den 1 april 2021. Ändringen i skollagen om att rektorn får fatta beslut om tidigare betyg ska tillämpas från den 1 april 2021 och ändringarna i skollagen i övrigt ska tillämpas på utbildning fr.o.m. höstterminen 2021.

Skälen för regeringens förslag

Tidigare betyg kan ge stöd i uppföljningen av elevers kunskapsutveckling

Regeringen framhåller i skälen för sitt förslag att kunskapsresultaten i den svenska skolan måste förbättras. För att ge alla elever bästa möjligheter att utvecklas är det enligt regeringen av största vikt att lärarna systematiskt följer upp, bedömer och utvärderar elevernas kunskapsutveckling. En viktig del i arbetet med att förbättra kunskapsresultaten är att säkerställa att alla elever får den ledning och stimulans som de behöver och även att stöd ges när så behövs. Det har under lång tid debatterats om betyg i tidigare årskurser kan vara ett sätt att stärka uppföljningen av elevernas kunskapsutveckling. I såväl den departementspromemoria som ligger till grund för den nuvarande regleringen av försöksverksamheten, En bättre skolstart för alla: bedömning och betyg för progression i lärandet (U2014/4873), som i departementspromemorian Möjlighet till betyg från årskurs 4 – efter försöksverksamheten (U2020/03513/S) argumenteras det enligt regeringen för att införande av betyg tidigare i grundskolan och motsvarande skolformer kan vara ett sätt att systematiskt följa upp elevernas kunskapsutveckling och främja att stöd ges i rätt tid.

Regeringen konstaterar i propositionen att det saknas vetenskapligt stöd för vilken årskurs som det är lämpligt att sätta betyg i och hur det påverkar elevernas kunskapsutveckling. Däremot har Skolverket på uppdrag av regeringen gjort en utvärdering av införandet av betyg från årskurs 6, som visar på både positiva och negativa konsekvenser av tidigare betyg (2017, rapport 451). Utvärderingen visar att betygen i årskurs 6 verkar ha lett till ett ökat fokus på elevernas kunskapsutveckling och då främst när det gäller de elever som inte når upp till kunskapskraven för betyget E. Hela 40 procent av lärarna anger att elevernas kunskapsutveckling är lite eller mycket högre efter att betygen infördes. Lite drygt hälften av lärarna uppger att den är ungefär som innan och knappt 6 procent anser att den är lägre efter införandet.

Regeringen konstaterar vidare att Skolverkets utvärdering visar att tidigare betyg kan påverka elevernas motivation. Drygt hälften av lärarna i undersökningen upplever generellt elevernas motivation som högre till följd av betygen. Hela 80 procent av eleverna uppger att de arbetar hårdare när de vet att de får betyg och av intervjuer framgår att även vårdnadshavare upplever sina barns motivation som högre. Skolverkets utvärdering av betyg från årskurs 6 visar att det även finns negativa konsekvenser av tidigare betyg. Av utvärderingen framgår att det finns en upplevelse hos både lärare, elever och vårdnadshavare att olika grupper av elever påverkas på olika sätt av de tidigare betygen. Uppfattningen är att högpresterande elever och flickor som grupp motiveras av betygen i högre grad än lågpresterande elever och pojkar. Vidare upplever drygt 54 procent av lärarna att högpresterande elevers kunskapsutveckling är lite eller mycket högre efter införandet av betygen. Motsvarande siffra för lågpresterande elever är 25 procent. Samtidigt uppger 12 procent av lärarna att lågpresterande elevers kunskapsutveckling är mycket eller lite lägre efter betygens införande, jämfört med endast 2 procent för högpresterande elever. Motsvarande skillnader finns i fråga om flickor och pojkar. För flickor upplever 40 procent av lärarna att kunskapsutvecklingen är högre, jämfört med 27 procent för pojkar. Det är också fler lärare som upplever att pojkars kunskapsutveckling blivit lägre, nästan 7 procent, än som upplever samma sak för flickor, 2 procent.

Regeringen instämmer i att olika grupper kan påverkas olika av tidigare betyg men noterar samtidigt att utvärderingen visar att för samtliga grupper, även lågpresterande elever och pojkar, är det fler lärare som anger att elevgruppen har en mer positiv kunskapsutveckling efter införandet av betyg från årskurs 6 än innan detta. Regeringen vill i detta sammanhang även betona vikten av att de elever som har behov av extra anpassningar eller särskilt stöd också ges sådant stöd i enlighet med 3 kap. skollagen.

Det finns enligt regeringen inget i utvärderingen som tyder på att betygsstressen i de högre årskurserna kan dämpas genom att eleverna vänjs vid betyg från en tidigare ålder. Däremot framgår att elevens omgivning har stor betydelse för hur eleven upplever betygen, t.ex. hur lärarna pratar om betygen. När det gäller elevers stress kopplat till betyg anser regeringen att det har betydelse för eleverna hur lärare pratar om betyg. Regeringen vill i detta sammanhang även framhålla vikten av att lärare ger en kontinuerlig återkoppling av elevernas kunskapsutveckling, s.k. formativ bedömning.

Ytterligare ett resultat från utvärderingen är att betygen uppges ha inkluderats i det systematiska kvalitetsarbetet hos en majoritet av huvudmännen. Regeringen ser detta som positivt och vill särskilt betona såväl huvudmannens som rektorns ansvar för det systematiska kvalitetsarbetet, där uppföljning och utvärdering av elevers resultat är en viktig del i att främja lärande och stödja elevernas kunskapsutveckling.

Regeringen framhåller i propositionen att åldersskillnaden mellan elever i årskurs 4 och 6 innebär att slutsatser från utvärderingen givetvis måste appliceras med försiktighet för elever i årskurs 4.

Det ska införas en permanent möjlighet att införa betyg från årskurs 4

Av propositionen framgår att det var lågt intresse för att delta i den tidsbegränsade försöksverksamheten, såsom den utformades med exempelvis krav på ansökan till en statlig myndighet och begränsningar i hur stor andel av en huvudmans skolenheter som får omfattas. Från försöksverksamhetens början hösten 2017 deltog 9 huvudmän med 11 skolenheter (Skolverkets årsredovisning 2017). Under 2019 deltog 12 huvudmän med 15 skolenheter (Skolverkets årsredovisning 2019). Skolverket har påbörjat den utvärdering av försöksverksamheten som ingår i uppdraget (U2016/04865/S). Myndigheten konstaterar dock att det inte är möjligt att genomföra en utvärdering av betygens påverkan på elevernas kunskapsutveckling som kan ge generaliserbara resultat (Skolverkets årsredovisning 2017). I stället genomförs en kvalitativ studie av bedömningspraktiken på deltagande skolor liksom på skolor som genomfört annat systematiskt pedagogiskt utvecklingsarbete. Skolverket följer också försöket genom att samla in betyg och genom enkäter riktade till elever och lärare (Skolverkets årsredovisning 2018 och 2019).

Regeringen framhåller i propositionen att det finns skäl att fullfölja försöksverksamheten. Genom att försöksverksamheten fullföljs kan enligt regeringen erfarenheter samlas in även under försöksverksamhetens sista år. Dessa kan t.ex. handla om hur skolor som inför tidigare betyg arbetar för att främja elevernas utveckling, samtidigt som negativa konsekvenser minimeras. Dessa erfarenheter kan senare andra skolor som vill införa tidigare betyg använda sig av. Regeringen anser dock att det inte finns skäl att avvakta med att införa en permanent möjlighet att införa betyg fr.o.m. årskurs 4 på alla skolor där det finns en vilja att göra det. Det bör beaktas att såväl huvudmannen som rektorn enligt skollagen har en skyldighet att bedriva systematiskt kvalitetsarbete (4 kap. 3 och 4 §§ skollagen). I de fall det på lokal nivå fattas beslut om att införa betyg fr.o.m. årskurs 4 får man utgå från att det sker i syfte att höja kunskapsresultaten och att såväl huvudmannen som rektorn har ett intresse av att följa utvecklingen. Regeringen föreslår därför att det införs bestämmelser i skollagen som innebär att det blir möjligt att på en skolenhet sätta betyg fr.o.m. årskurs 4. Då försöksverksamheten upphör vid utgången av juni 2021 bör det enligt regeringen vara möjligt att sätta betyg fr.o.m. årskurs 4 fr.o.m. höstterminen 2021. Regeringen har för avsikt att följa hur denna möjlighet används.

Det bör vara rektorn som beslutar om tidigare betyg

Inom ramen för den pågående försöksverksamheten är det huvudmannen som fattar beslutet om att ansöka om deltagande i försöksverksamheten. Det är dock rektorn som ska leda och samordna det pedagogiska arbetet vid en skolenhet som han eller hon ansvarar för och som ska besluta om enhetens inre organisation samt andra frågor som följer av särskilda föreskrifter (2 kap. 9 och 10 §§ skollagen). Rektorn har även ett utpekad ansvar i flera delar när det gäller betyg. Bland annat ansvarar rektorn för att betyg sätts i enlighet med

gällande bestämmelser, och det är rektorn som ska utfärda olika betygsdokument (se t.ex. 3 kap. 14 § skollagen och 6 kap. 10, 13, 16 och 17 §§ skolförordningen).

Regeringen kan konstatera att huvudmannen har det yttersta ansvaret för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen och andra föreskrifter (2 kap. 8 § skollagen). Det innebär t.ex. att det ytterst är huvudmannen som ansvarar för att beslut om betyg som huvudregel fattas av legitimerade lärare (2 kap. 13, 15 och 17–19 §§ samt 3 kap. 16 § skollagen). I propositionen framhåller regeringen att beslut om tidigare betyg kan få konsekvenser för bl.a. huvudmannens systematiska kvalitetsarbete, t.ex. när det gäller uppföljning av elevresultat. Regeringen bedömer även att beslutet i viss mån kan få konsekvenser för huvudmannens beslut om kompetensutveckling och fördelning av lärarresurser mellan skolenheterna. Mot denna bakgrund anser regeringen att det finns skäl för att huvudmannen och rektorn har en nära dialog om vilka förutsättningar det finns för tidigare betyg vid skolenheten och hur detta eventuellt kan påverka huvudmannens arbete i övrigt. Utifrån rektorns befintliga ansvar om betygsättning och att leda och samordna det pedagogiska arbetet vid en skolenhet gör dock regeringen bedömningen att det bör vara rektorn som ges mandat att besluta i frågan. Detta är viktigt för att skapa förutsättningar för att betygsättningen fr.o.m. årskurs 4 blir ett genomtänkt inslag i det pedagogiska arbetet på skolenheten. Rektorn bör dock ha en skyldighet att underrätta huvudmannen om sitt beslut för att säkerställa att huvudmannen är informerad och främja en dialog mellan huvudmannen och rektorn i frågan. Huvudmannen ges då även möjlighet att samordna arbetet i relevanta delar.

Rektorer som vill bör således enligt regeringen få en möjlighet att besluta om att betyg ska sättas fr.o.m. årskurs 4 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan eller årskurs 5 i specialskolan vid sin skolenhet. Ett sådant beslut bör fattas med utgångspunkt i en analys av vilka förutsättningar som finns på skolenheten och vilka förhållanden som bör råda för att främja positiva och undvika negativa konsekvenser av förändringen. Att betyg kan upplevas som en stressfaktor är något som behöver beaktas i rektorns beslutsfattande. Elevhälsans psykologiska och psykosociala kompetens kan utgöra ett viktigt stöd. Betydelsefulla förhållanden kan bl.a. handla om vilken bild av betygens betydelse som lärarna förmedlar till eleverna. Det är i detta sammanhang viktigt att komma ihåg att betygen i de aktuella årskurserna endast utgör ett sätt att följa upp och stödja elevers kunskapsutveckling. Betygen i årskurs 4 har ingen formell funktion som påverkar eleven, vilket t.ex. slutbetygen i årskurs 9 har som urvalsinstrument till fortsatt utbildning. Betygen kan vid tidig betygsättning utgöra en del i en tydlig information om såväl den enskilda elevens, som elevgruppers, kunskapsutveckling. Detta kan användas för uppföljning av resultat på såväl individ- som skolnivå och tydliggöra behov av insatser. Om behov av insatser identifierats är det naturligtvis viktigt att sådana, utifrån gällande bestämmelser, också sätts in. En sådan tydlig uppföljning och eventuella insatser skulle även kunna stärka

motivationen hos elever. Därigenom skulle betygen kunna leda till förbättrade kunskapsresultat.

Villkoren för att sätta tidigare betyg förenklas

Förenklade villkor för tidigare betyg

Inom ramen för den pågående försöksverksamheten har det ställts upp ett antal villkor som måste vara uppfyllda för att det vid en skolenhet ska få sättas tidigare betyg (se avsnitt 5.3 i propositionen). Dessa villkor skulle enligt regeringen kunna vara en förklaring till det låga deltagandet i försöksverksamheten. Regeringen anser därför att villkoren bör förenklas när det enligt regeringens förslag införs permanenta bestämmelser i skollagen. Det bör enligt regeringens mening t.ex. inte ställas krav på att det ska behövas en ansökan till en statlig myndighet för att få sätta tidigare betyg. Däremot bör ett beslut att tillämpa tidigare betygssättning anmälas till Skolverket, så att myndigheten får möjlighet att följa utvecklingen inom området, vilket Skolverket ställer sig positivt till.

Rektorn beslutar

Att rektorn föreslås fatta beslutet innebär ytterligare en förenkling av beslutsprocessen. Som nämnts tidigare är det dock huvudmannen som har det yttersta ansvaret för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen och andra föreskrifter (2 kap. 8 § skollagen). Regeringen förutsätter att rektorn inför sitt beslut har en nära dialog med huvudmannen om vilka förutsättningar det finns för tidigare betyg vid skolenheten och hur detta eventuellt kan påverka huvudmannens arbete i övrigt. Mot denna bakgrund bör rektorn fatta sitt beslut i god tid före det läsår då beslutet ska börja att gälla och snarast underrätta huvudmannen om beslutet. På detta sätt säkerställs att huvudmannen är informerad och att det finns tid för huvudmannen och rektorn att vidta de åtgärder som eventuellt kan behövas inför ett införande av tidigare betyg.

För att skapa enhetlighet i förutsättningarna för skolor att införa tidigare betyg bör det på nationell nivå fastslås när rektorn senast ska fatta sitt beslut. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör bemyndigas att meddela föreskrifter om när rektorn senast ska fatta sitt beslut inför det läsår då beslutet ska gälla.

Vidare föreslås bl.a. att rektorn skriftligen ska underrätta huvudmannen om beslutet att införa tidigare betyg och att det i linje med att processen ska förenklas t.ex. kan ske genom ett mejl. Det bör enligt regeringen vara huvudmannen som ska anmäla beslutet till Skolverket mot bakgrund av hur huvudmannen påverkas av beslutet om tidigare betyg.

Rektorns underlag inför ett beslut om tidigare betygssättning ska dokumenteras

Av propositionen framgår även att finns flera skäl för att rektorns analys och överväganden inför ett beslut om att införa tidigare betygssättning bör dokumenteras och att ett sådant beslutsunderlag bör kunna bidra avsevärt till

att förbättra och underlätta såväl den betydelsefulla dialogen med huvudmannen som den författningsreglerade skyldigheten för rektorn att ge lärarna tillfälle att yttra sig innan beslut fattas. Enligt regeringen kan ett sådant underlag också förenkla för en tillträdande rektor att ta ställning till om en redan beslutad tidigare betygsättning bör fortsätta. Regeringen föreslår därför att det i skollagen ska anges att rektorns underlag inför ett beslut om tidigare betygsättning ska dokumenteras. Det bör också enligt regeringen klargöras i skollagen hur man ska hantera situationen att en rektor vill upphäva ett beslut om tidigare betygsättning. Om en rektor finner att det finns skäl för att upphöra med tidigare betygsättning behöver rektorn fatta ett beslut om detta. Processen inför ett sådant beslut bör vara densamma som inför ett beslut om tidigare betygsättning, dvs. lärarna ska få möjlighet att yttra sig, bestämmelserna i 4 kap. skollagen om elevers och lärares inflytande ska tillämpas, en nära dialog med huvudmannen ska föras, beslutsunderlaget ska dokumenteras, huvudmannen ska informeras skriftligen och huvudmannen ska anmäla beslutet till Skolverket. Vidare bör ett sådant beslut fattas vid samma tidpunkt inför ett läsår som ett beslut om införande av tidigare betygsättning. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör bemyndigas att meddela föreskrifter om när rektorn senast ska fatta ett sådant beslut.

Ett beslut om att införa tidigare betygsättning bör enligt regeringen alltid omfatta två årskullar, årskurs 4 och 5 (om det är fråga om grundskolan, grundsärskolan eller sameskolan) eller årskurs 5 och 6 (om det är fråga om specialskolan). En fråga är då enligt regeringen vilka elever som ska omfattas av ett beslut om upphävande av tidigare betygsättning. Endast sådana elever som inte tidigare har fått betyg eller även sådana elever som har fått betyg, men bara i årskurs 4 (om det är fråga om grundskolan, grundsärskolan eller sameskolan) eller årskurs 5 (om det är fråga om specialskolan)? Eftersom ett beslut om att upphöra med tidigare betygsättning bör fattas i god tid före det läsår som beslutet ska gälla kommer beslutet inte att påverka eleverna under ett pågående läsår. Regeringen anser att det kan bero på skälen för att en rektor vill upphöra med tidigare betygsättning om ett beslut om upphävande av sådan betygsättning enbart ska omfatta kommande årskullar som ännu inte har fått tidigare betyg eller om beslutet även ska omfatta elever som redan har fått terminsbetyg i årskurs 4 i den skolenhet som rektorn ansvarar för (årskurs 5 om skol-enheten ingår i specialskolan). Med hänsyn till detta bör det inte slås fast i lagen att ett sådant beslut alltid ska ha en viss omfattning utan det bör vara upp till rektorn att avgöra om beslutet enbart ska omfatta kommande årskullar som ännu inte har fått tidigare betyg eller om det även ska omfatta elever som redan har fått terminsbetyg. Regeringen vill dock betona att eftersom beslutet om tidigare betygsättning omfattar två årskurser bör en rektor ha goda skäl att upphäva betygsättningen för elever som redan fått betyg i en årskurs. Detta beslut bör tas efter noggranna överväganden avseende förutsättningarna på den aktuella skolenheten och med fokus på att ge eleverna kontinuitet i uppföljningen av deras kunskapsutveckling.

Bestämmelserna om betyg i skollagen och andra författningar ska gälla vid tidigare betygsättning

Regeringen anser att samma bestämmelser som gäller generellt vid betygsättning i skollagen och i andra författningar bör tillämpas även när betyg sätts i årskurs 4 och 5, men med vissa anpassningar till dessa årskurser. Det är även så som dagens bestämmelser för försöksverksamheten är utformade. Det innebär t.ex. att för elever vid skolenheter som omfattas av ett beslut om tidigare betyg ska betyg sättas i slutet av varje termin i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i slutet av varje termin i årskurs 5 och 6 i specialskolan, i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen. Regeringens bedömning är att det i skolförordningen bör införas en bestämmelse om att terminsbetyg i dessa fall ska utfärdas vid slutet av varje termin i årskurserna 4 och 5 i grundskolan, sameskolan och, i förekommande fall, grundsärskolan samt vid slutet av varje termin i årskurs 5 och 6 i specialskolan.

På samma sätt som i dag gäller för betyg i årskurs 6 i grundskolan och sameskolan och årskurs 7 i specialskolan, bör rektorn få besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas i naturorienterande och samhällsorienterande ämnen (NO- och SO-ämnen) om undervisningen fram t.o.m. slutet av berörd årskurs har varit ämnesövergripande. Någon sådan reglering finns i dag inte i förordningen som styr försöksverksamheten. Regeringen ser inga skäl till varför samma möjlighet till ett sammanfattande betyg som finns i årskurs 6 i grundskolan och sameskolan och årskurs 7 i specialskolan inte ska finnas i de fall betyg sätts i tidigare årskurser.

Kravet på skriftliga individuella utvecklingsplaner ska inte gälla om betyg sätts från årskurs 4

Enligt gällande bestämmelser, såväl för årskurs 6 och uppåt som för försöksverksamheten med betygsättning i årskurs 4 och 5, finns det inte något krav på att upprätta skriftliga individuella utvecklingsplaner i de årskurser där betyg sätts.

I propositionen En försöksverksamhet med betyg från och med årskurs 4 (prop. 2016/17:46) gjorde regeringen bedömningen att de elever som ingår i försöksverksamheten och deras föräldrar kommer att få en tydlig information om elevernas kunskapsutveckling genom betygen och utvecklingssamtalen, men att det är av stor vikt att återkopplingen av elevernas kunskapsutveckling i samband med betyg görs med hänsyn till elevens ålder, mognad och särskilda förutsättningar. Vidare gjordes bedömningen att det är möjligt för deltagande skolor att upprätta skriftliga individuella utvecklingsplaner om skolans rektor bedömer att eleverna har behov av detta.

Regeringen anser att dessa resonemang är applicerbara även vid införandet av en generell möjlighet att sätta tidigare betyg. Regeringen framhåller i propositionen att skyldigheten att hålla utvecklingssamtal kommer att gälla även om betyg införs från årskurs 4. Inom ramen för utvecklingssamtalet ska det framgå hur skolan bäst kan stödja elevens kunskapsutveckling och sociala

utveckling samt vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen. Elevernas rätt till extra anpassningar och särskilt stöd är inte heller beroende av att det upprättas skriftliga individuella utvecklingsplaner. Regeringen anser därför att det inte bör finnas en skyldighet att upprätta skriftliga individuella utvecklingsplaner i de fall tidigare betyg sätts. Det kommer dock, i likhet med vad som gäller i dag, att vara möjligt att upprätta sådana planer om rektorn anser att så bör ske.

Ikraftträdande

Regeringen framhåller i skälen för sitt förslag att den nuvarande försöksverksamheten med tidigare betygsättning upphör vid utgången av juni 2021. Regeringen anser att det därför är lämpligt att bemyndigandet i skollagen för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om försöksverksamheten upphävs vid samma tidpunkt. Ändringarna i skollagen i övrigt bör träda i kraft den 1 april 2021, så att de rektorer som anser att det är lämpligt har möjlighet att fatta beslut om tidigare betygsättning inför höstterminen 2021. Även ändringarna i skolförordningen som föranleds av ändringarna i skollagen bör enligt regeringen träda i kraft den 1 april 2021. De föreslagna ändringarna i skollagen och skolförordningen om att rektorn får fatta beslut om tidigare betyg samt senaste tidpunkt för detta bör tillämpas från den 1 april. Ändringarna i övrigt bör dock inte kunna tillämpas förrän fr.o.m. höstterminen läsåret 2021, då regleringen om försöksverksamheten har upphört att gälla. De skolor som vill kan därmed införa tidigare betyg från och med denna termin.

Motionen

I kommittémotion 2020/21:3786 av Daniel Riazat m.fl. (V) begär motionärerna att riksdagen ska avslå proposition 2020/21:58. Motionärerna anser att det finns mycket som behöver förändras i den svenska skolan, samtidigt som skolan har ett behov av arbetsro och välförankrade och välutredda reformer. Betyg från årskurs 4 är enligt motionärerna inte en sådan reform. Det finns ingenting som talar för att betyg i tidiga åldrar har en positiv effekt på inläringen enligt motionärerna. Tvärtom ger det upphov till stress, tidig utslagning och saknar stöd i forskningen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att propositionen innehåller förslag till lagändringar i skollagen som innebär att en rektor ska få besluta att betyg ska sättas i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan vid en skolenhet som rektorn ansvarar för.

I propositionen framhåller regeringen att kunskapsresultaten i den svenska skolan måste förbättras. För att ge alla elever bästa möjligheter att utvecklas

är det enligt regeringens mening av största vikt att lärarna systematiskt följer upp, bedömer och utvärderar elevernas kunskapsutveckling. En viktig del i arbetet med att förbättra kunskapsresultaten är att säkerställa att alla elever får den ledning och stimulans som de behöver och att även stöd ges när så behövs. Regeringen framhåller vidare att det under lång tid har debatterats om betyg i tidigare årskurser kan vara ett sätt att stärka uppföljningen av elevernas kunskapsutveckling. Regeringen hänvisar till att det såväl i den departementspromemoria som låg till grund för den nuvarande regleringen av försöksverksamheten, En bättre skolstart för alla: bedömning och betyg för progression i lärandet (U2014/4873), som i departementspromemorian Möjlighet till betyg från årskurs 4 – efter försöksverksamheten (U2020/03513) argumenteras för att införande av betyg tidigare i grundskolan och motsvarande skolformer kan vara ett sätt att systematiskt följa upp elevernas kunskapsutveckling och främja att stöd ges i rätt tid.

Utskottet instämmer med regeringen att det finns skäl att fullfölja försöksverksamheten. Genom att försöksverksamheten fullföljs kan erfarenheter samlas in även under försöksverksamhetens sista år. Det kan t.ex. handla om hur skolor som inför tidigare betyg arbetar för att främja elevernas utveckling, samtidigt som negativa konsekvenser minimeras. Dessa erfarenheter kan senare andra skolor som vill införa tidigare betyg använda sig av. Utskottet anser i likhet med regeringen att det dock inte finns skäl att avvakta med att införa en permanent möjlighet att införa betyg från och med årskurs 4 på alla skolor där det finns en vilja att göra det. I de fall det fattas beslut på lokal nivå om att införa betyg fr.o.m. årskurs 4 får man utgå från att det sker i syfte att höja kunskapsresultaten och att såväl huvudmannen som rektorn har ett intresse av att följa utvecklingen.

När det gäller frågan om att betyg kan upplevas som en stressfaktor är det något som behöver beaktas i rektorns beslutsfattande. Utskottet vill i sammanhanget peka på att elevhälsans psykologiska och psykosociala kompetens kan utgöra ett viktigt stöd. Betydelsefulla förhållanden kan bl.a. handla om vilken bild av betygens betydelse som lärarna förmedlar till eleverna. Det är i detta sammanhang viktigt att komma ihåg att betygen i de aktuella årskurserna endast utgör ett sätt att följa upp och stödja elevers kunskapsutveckling. Betygen i årskurs 4 kommer enligt utskottets mening inte ha någon formell funktion som påverkar eleven, vilket t.ex. slutbetygen i årskurs 9 har som urvalsinstrument till fortsatt utbildning. Skolverkets undersökning Attityder till skolan visar dock att den upplevda stressen hos elever har ökat de senaste åren och att en tredjedel av eleverna i årskurs 4–6 känner sig stressade en gång i veckan eller mer (Skolverket 2019, rapport 479). Utskottet anser därför att ett beslut om tidigare betyg i enlighet med regeringens förslag därför bör fattas med utgångspunkt i en analys av vilka förutsättningar som finns på skolenheten och vilka förhållanden som bör råda för att främja positiva och undvika negativa konsekvenser av förändringen. I detta sammanhang kan elevhälsan utgöra ett viktigt stöd i arbetet. Elevhälsan kan t.ex. utgöra ett stöd i arbetet med att kartlägga och analysera vilka

förhållanden som finns på skolan inför beslut om tidigare betyg och identifiera åtgärder som kan förebygga stress hos eleverna. Det kan bl.a. handla om vilken bild av betygens betydelse som lärarna förmedlar till eleverna och det är av stor vikt att information om införandet av tidigare betyg, liksom återkoppling om elevens betyg, sker med hänsyn till elevens ålder och mognad samt förutsättningar och behov. Eftersom det är frivilligt att införa tidigare betyg bör vidare de skolor som väljer att införa sådana betyg ha förutsättningar att minimera eventuella negativa konsekvenser. Detta bör sammantaget enligt utskottets mening medföra att konsekvenser i form av ökad stress för eleverna kan begränsas.

Utskottet anser därför att det i enlighet med regeringens förslag ska införas bestämmelser i skollagen som innebär att det blir möjligt att på en skolenhet sätta betyg från och med årskurs 4. Då försöksverksamheten enligt regeringens förslag upphör vid utgången av juni 2021 bör det vara möjligt att sätta betyg från årskurs 4 fr.o.m. höstterminen 2021. Utskottet noterar att regeringen har för avsikt att följa hur denna möjlighet används.

Utskottet instämmer således i regeringens förslag och bedömningar i propositionen och tillstyrker med det anförda propositionen och avstyrker motion 2020/21:3786.

Utskottet övergår nu till att under särskilda rubriker behandla de yrkanden som innehåller förslag om tillkännagivanden i frågor som anknyter till lagförslaget.

Tidigare betyg i samtliga grundskolor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om tidigare betyg i samtliga grundskolor.

Jämför reservation 2 (M) och 3 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3793 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 1 begär motionärerna att betyg ska ges från årskurs 3 i grundskolan eftersom det är det år eleverna gör nationella prov för första gången och får tydliga kunskapskrav. Motionärerna framhåller att sedan det beslutades att betyg ska ges från årskurs 6 har Skolverket utvärderat reformen. Utvärderingen visar enligt motionärerna att det har blivit ett större fokus på elevernas kunskapsutveckling och att åtta av tio elever uppger att de jobbar hårdare i skolan.

I yrkande 2 begär motionärerna att tidigare betyg ska införas nationellt i Sveriges samtliga grundskolor. Motionärerna anser att regeringens förslag om att varje ny rektor har rätt att ompröva beslut om tidigare betyg inte skapar långsiktigt hållbara förutsättningar för vare sig lärare eller elever utan riskerar leda till ryckighet och kortsiktighet.

I kommittémotion 2020/21:3792 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 1 vill motionärerna införa obligatoriska betyg från årskurs fyra i grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, samt från årskurs fem i specialskolan. Motionärerna framhåller att betyg i relativt tidiga årskurser möjliggör en tidig upptäckt av barn i behov av stödinsatser och förbättrar föräldrarnas möjligheter att få en mer rättvis bild av sitt barns kunskapsnivå. Vidare är motionärerna oroade för att ett valfritt införande av betyg från årskurs fyra kommer att öka ojämlikheten mellan skolor.

I yrkande 2 anser motionärerna att betyg i samhälls- och naturorienterade ämnen ska ges i varje enskilt ämne från årskurs fyra. Det skulle enligt motionärerna innebära en fokusering på varje specifikt ämne och ett tydliggörande av vad som krävs gällande kunskapsinhämtningen.

Utskottets ställningstagande

Betyg från årskurs 3

När det gäller frågan om att betyg ska sättas från årskurs 3 kan utskottet konstatera att det saknas vetenskapligt stöd för från vilken årskurs som det är lämpligt att sätta betyg och hur betyg påverkar elevernas kunskapsutveckling. Skolverkets utvärdering av införandet av betyg från årskurs 6 som gjorts på uppdrag av regeringen visar dock på både positiva och negativa konsekvenser av tidigare betyg (2017, rapport 451). Utvärderingen visar att betygen i

årskurs 6 verkar ha lett till ett ökat fokus på elevernas kunskapsutveckling och då främst när det gäller de elever vars kunskaper inte når upp till kunskapskraven för betyget E. När det gäller elevernas kunskapsutveckling angav 40 procent av lärarna att elevernas kunskapsutveckling är lite eller mycket högre efter det att betygen infördes. Vidare framgår det i utvärderingen att drygt hälften av lärarna uppgett att den är ungefär som innan och knappt 6 procent ansåg att den är lägre efter införandet. Samtidigt visar utvärderingen att tidigare betyg kan påverka elevernas motivation. Drygt hälften av lärarna i undersökningen upplevde generellt elevernas motivation som högre till följd av betygen. Hela 80 procent av eleverna uppgav att de arbetar hårdare när de vet att de får betyg och i intervjuer framgår att även vårdnadshavare upplevt sina barns motivation som högre. Utskottet anser i likhet med vad regeringen framhåller i propositionen att ålderskillnaden mellan elever i årskurs 4 och 6 innebär att man bör använda slutsatser från utvärderingen med försiktighet för elever i årskurs 4. Utskottet, som instämmer med regeringen om att det bör bli möjligt att sätta betyg från årskurs 4 på en skolenhet, avstyrker mot bakgrund av det anförda motion 2020/21:3793 (M) yrkande 1.

Tidigare betyg i alla grundskolor

När det sedan gäller frågan om att tidigare betyg ska införas på alla grundskolor vill utskottet anföra följande.

I propositionen En försöksverksamhet med betyg fr.o.m. årskurs 4 (prop. 2016/17:46) framhöll regeringen att effekterna av att införa tidigare betyg inte är tillräckligt vetenskapligt belagda men att ett sätt att fördjupa kunskapen inom området kan vara att genomföra en mindre omfattande och frivillig försöksverksamhet. I propositionen gjordes även bedömningen att eftersom deltagande i försöksverksamheten bygger på frivillighet bör de skolor som deltar ha förutsättningar att vid genomförandet minimera eventuella negativa konsekvenser av tidiga betyg. Intresset för att delta i den tidsbegränsade försöksverksamheten, såsom den utformats med exempelvis krav på ansökan till en statlig myndighet och begränsningar i hur stor andel av en huvudmans skolenheter som får omfattas, har visat sig vara lågt. Från försöksverksamhetens början hösten 2017 deltog 9 huvudmän med 11 skolenheter (Skolverkets årsredovisning 2017). Under 2019 deltog 12 huvudmän med 15 skolenheter (Skolverkets årsredovisning 2019). Skolverket har påbörjat en utvärdering av försöksverksamheten som ingår i uppdraget (U2016/04865/S). Utskottet vill dock understryka att Skolverket i sin årsredovisning för 2017 konstaterar att det inte är möjligt att genomföra en utvärdering av betygens påverkan på elevernas kunskapsutveckling som kan ge generaliserbara resultat. I stället genomför Skolverket en kvalitativ studie av bedömningspraktiken på deltagande skolor liksom på skolor som genomfört annat systematiskt pedagogiskt utvecklingsarbete. Skolverket följer också försöket genom att samla in betyg och genom enkäter riktade till elever och lärare (Skolverkets årsredovisning 2018 och 2019).

Utskottet anser i likhet med regeringen att det finns skäl att fullfölja försöksverksamheten. Genom att försöksverksamheten fullföljs kan erfarenheter samlas in även under försöksverksamhetens sista år. Dessa kan t.ex. handla om hur skolor som inför tidigare betyg arbetar för att främja elevernas utveckling, samtidigt som negativa konsekvenser minimeras. Dessa erfarenheter kan senare andra skolor som vill införa tidigare betyg använda sig av.

Utskottet instämmer även i regeringens förslag om att det bör vara rektorn som beslutar om tidigare betyg. Det är rektorn som ska leda och samordna det pedagogiska arbetet vid en skolenhet som han eller hon ansvarar för och som ska besluta om enhetens inre organisation samt andra frågor som följer av särskilda föreskrifter (2 kap. 9 och 10 §§ skollagen). Rektorn har även ett utpekat ansvar i flera delar avseende betyg. Bland annat ansvarar rektorn för att betyg sätts i enlighet med gällande bestämmelser och det är rektorn som ska utfärda olika betygsdokument (se t.ex. 3 kap. 14 § skollagen och 6 kap. 10, 13, 16 och 17 §§ skolförordningen). Utskottet anser därför att de rektorer som vill i enlighet med regeringens förslag bör få en möjlighet att besluta om att betyg ska sättas fr.o.m. årskurs 4 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan eller årskurs 5 i specialskolan vid sin skolenhet. Ett sådant beslut bör fattas med utgångspunkt i en analys av vilka förutsättningar som finns på skolenheten och vilka förhållanden som bör råda för att främja positiva och undvika negativa konsekvenser av förändringen.

När det gäller frågan om att en ny rektor har rätt att ompröva om betyg ska sättas i åk 4 kan utskottet konstatera att enligt regeringens förslag ska ett beslut om att upphäva ett beslut om att införa tidigare betygsättning fattas i samma ordning som beslutet om att införa sådan betygsättning. Det innebär att lärarna ska ges tillfälle att yttra sig, bestämmelserna i 4 kap. skollagen om elevers och vårdnadshavares inflytande ska tillämpas, en nära dialog med huvudmannen bör föras, beslutsunderlaget ska dokumenteras, huvudmannen ska underrättas skriftligen och huvudmannen ska anmäla beslutet till Skolverket. Regeringen föreslår vidare att det är rektorn som ska avgöra om ett sådant beslut endast ska avse kommande årskullar som ännu inte har fått betyg eller om det även ska omfatta elever som redan har fått terminsbetyg i årskurs 4 i grundskolan, grundsärskolan eller sameskolan eller i årskurs 5 i specialskolan. I propositionen framhåller regeringen att ett sådant beslut bör tas efter noggranna överväganden om förutsättningarna på den aktuella skolenheten och med fokus på att ge eleverna kontinuitet i uppföljningen av deras kunskapsutveckling.

Utskottet anser att regeringens förslag är väl avvägda och avstyrker med det anförda motionerna 2020/21:3792 (SD) yrkande 1 och 2020/21:3793 (M) yrkande 2.

Betyg i naturorienterande och samhällsorienterande ämnen

När det gäller förslaget om att betyg ska ges i samhälls- och naturorienterande ämnen i varje enskilt ämne från årskurs fyra vill utskottet inledningsvis

påminna om den gällande regleringen där det sägs följande. Om undervisningen i naturorienterande ämnen respektive samhällsorienterande ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande fram t.o.m. slutet av årskurs 6 får rektorn besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen i årskurs 6 i grundskolan och sameskolan. Motsvarande gäller i specialskolan i årskurs 7 (10 kap. 15 §, 13 kap. 16 § och 12 kap. 15 § skollagen). I grundsärskolan innefattar naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen inte enskilda ämnen, utan betyg sätts som regel i dessa två ämnen (11 kap. 6 och 19 §§ skollagen).

Utskottet vill framhålla att regeringen konstaterade i propositionen Betyg från årskurs 6 i grundskolan (prop. 2009/10:219) att undervisning i de enskilda NO- och SO-ämnena sällan förekommer i de lägre årskurserna. Enligt regeringen fanns det starka skäl för att införa en möjlighet att sätta ett sammanfattande betyg i dessa ämnesgrupper i årskurs 6 i grundskolan för att skapa ett sammanhang och samband i undervisningen under de första sex årskurserna. Utskottet kan också konstatera att frågan inte blir aktuell för grundsärskolans del eftersom det inte finns separata NO- och SO-ämnena i grundsärskolan. I stället utgör naturorienterande och samhällsorienterande ämnen två egna ämnen. I proposition 2020/21:58 ser regeringen inga skäl till varför samma möjlighet till ett sammanfattande betyg som finns i årskurs 6 i grundskolan och sameskolan och årskurs 7 i specialskolan inte ska finnas i de fall betyg skulle sättas i tidigare årskurser. Mot denna bakgrund anser utskottet i likhet med regeringen att det från årskurs 4 ska vara möjligt för en rektor att besluta att ett sammanfattande betyg ska kunna sättas i naturorienterande och samhällsorienterande ämnen som i huvudsak varit ämnesövergripande.

Utskottet avstyrker med det anförda motion 2020/21:3792 (SD) yrkande 2.

Utredning och utvärdering av frågor om tidiga betyg

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om behovet av utredning och utvärdering av frågor om tidiga betyg.

Jämför reservation 4 (KD).

Motionen

I kommittémotion 2020/21:3794 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD) yrkande 1 begär motionärerna att det ska utredas hur försöken med betyg i årskurs 4 påverkat elevernas kunskapsinhämtning och i vilken mån extra resurser satts in till elever som annars riskerar att inte uppnå kunskapsmålen. Motionärerna anser att en så viktig förändring som att tidigarelägga betyg från årskurs 6 till betyg i årskurs 4 bör luta sig på vetenskap och saklig grund.

I yrkande 2 anser motionärerna att man löpande ska utvärdera effekterna av de föreslagna ändringarna i skollagen. Motionärerna framhåller att om

lagstiftningen införs är det av särskild vikt att regeringen löpande följer och utvärderar utfallet noga. Det är också enligt motionärerna angeläget att utvärdera konsekvenserna för likvärdigheten i skolan av en ordning där betyg ges i årskurs 4 i vissa skolor, men inte i andra.

I yrkande 3 önskar motionärerna att en lämplig myndighet ska få i uppdrag att utvärdera effekterna av att rektorn och inte huvudmannen föreslås besluta om införande av betyg från årskurs 4.

Utskottets ställningstagande

När det gäller frågor om att det ska utredas hur försöken med betyg i årskurs 4 påverkat elevernas kunskapsinhämtning samt att effekterna av de föreslagna ändringarna ska utvärderas löpande vill utskottet anföra följande.

Regeringen hänvisar i propositionen till att Skolverket har påbörjat en utvärdering av försöksverksamheten som ingår i uppdraget (U2016/04865/S). I Skolverkets årsredovisning 2017 konstaterar myndigheten att det inte är möjligt att genomföra en utvärdering av betygens påverkan på elevernas kunskapsutveckling som kan ge generaliserbara resultat. I stället genomför Skolverket en kvalitativ studie av bedömningspraktiken på deltagande skolor liksom på skolor som genomfört annat systematiskt pedagogiskt utvecklingsarbete. Skolverket följer också försöket genom att samla in betyg och genom enkäter riktade till elever och lärare (Skolverkets årsredovisning 2018 och 2019).

Utskottet vill även framhålla att enligt regeringens förslag kommer försöksverksamheten att upphöra vid utgången av juni 2021 och att det innebär att erfarenheter kan samlas in även under försöksverksamhetens sista år. Det kan t.ex. handla om hur skolor som inför tidigare betyg arbetar för att främja elevernas utveckling, samtidigt som negativa konsekvenser minimeras. Dessa erfarenheter kan senare andra skolor som vill införa tidigare betyg använda sig av. Utskottet vill även hänvisa till den nu gällande regleringen om att såväl huvudmannen som rektorn har en skyldighet att bedriva systematiskt kvalitetsarbete (4 kap. 3 och 4 §§ skollagen). Om det på lokal nivå skulle fattas beslut om att införa betyg fr.o.m. årskurs 4 anser utskottet i likhet med regeringen att man får utgå från att det sker i syfte att höja kunskapsresultaten och att såväl huvudmannen som rektorn har ett intresse av att följa utvecklingen. Utskottet kan konstatera att regeringen aviserar att den har för avsikt att följa hur den föreslagna möjligheten att sätta betyg fr.o.m. årskurs 4 kommer att användas.

När det gäller frågan om likvärdigheten i skolan konstaterar regeringen att den föreslagna ändringen i skollagen kan medföra att betyg i större utsträckning än i dag kommer att ges från olika årskurser i olika skolor i Sverige. Regeringen framhåller i sammanhanget att redan i dag deltar en mindre andel skolor i försöksverksamheten med betyg fr.o.m. årskurs 4 och det finns även särskilda bestämmelser om betyg för fristående skolor med Waldorfpedagogisk inriktning (6 kap. 8 § skolförordningen). En hög likvärdighet betyder således inte att utbildningen ska vara likformig i alla delar.

Utskottet anser i likhet med regeringen att det finns ett värde i att betygssystemet i stor utsträckning är sammanhållet och utformat på samma sätt i alla skolor, men det finns även ett värde i att ge rektorer en frihet att bestämma vad som passar bäst för den skolenhet som de ansvarar för.

När det gäller frågan om man bör utvärdera effekterna av att rektorn och inte huvudmannen föreslås besluta om införande av betyg från årskurs 4 kan utskottet konstatera följande. I propositionen pekar regeringen på att det är rektorn som ska leda och samordna det pedagogiska arbetet vid en skolenhet som han eller hon ansvarar för och som ska besluta om enhetens inre organisation samt andra frågor som följer av särskilda föreskrifter (2 kap. 9 och 10 §§ skollagen). Rektorn har även ett utpekad ansvar i flera delar när det gäller betyg. Bland annat ansvarar rektorn för att betyg sätts i enlighet med gällande bestämmelser och det är rektorn som ska utfärda olika betygsdokument (se t.ex. 3 kap. 14 § skollagen och 6 kap. 10, 13, 16 och 17 §§ skolförordningen). Att rektorn föreslås fatta beslutet om tidigare betygsättning innebär enligt regeringen en förenkling av beslutsprocessen. Det är dock huvudmannen som har det yttersta ansvaret för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen och andra föreskrifter (2 kap. 8 § skollagen). Regeringen förutsätter att rektorn inför sitt beslut har en nära dialog med huvudmannen om vilka förutsättningar det finns för tidigare betyg vid skolenheten och hur detta eventuellt kan påverka huvudmannens arbete i övrigt. Utskottet kan i sammanhanget även konstatera att det enligt regeringens förslag ska anges att rektorns underlag inför ett beslut om tidigare betygsättning ska dokumenteras och att ett sådant beslutsunderlag bör kunna bidra avsevärt till att förbättra och underlätta den betydelsefulla dialogen med huvudmannen och förenkla för en tillträdande rektor att ta ställning till om en redan beslutad tidigare betygsättning bör fortsätta. Utskottet instämmer i regeringens uppfattning i frågan.

Utskottet avstyrker med det anförda motion 2020/21:3794 (KD) yrkandena 1–3.

Reservationer

1. **Möjlighet till betyg från årskurs 4, punkt 1 (V)**

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår proposition 2020/21:58.

Därmed bifaller riksdagen motion 2020/21:3786 av Daniel Riazat m.fl. (V) och avslår proposition 2020/21:58.

Ställningstagande

Det finns mycket som behöver förändras i den svenska skolan, samtidigt som skolan har ett behov av arbetsro och välförankrade och välutredda reformer. Betyg från årskurs 4 är inte en sådan reform. Nyfikenhet och lusten att lära är viktigare som drivkraft för lärandet än att eleverna i årskurs 4 får ytterligare krav och betyg. Det som är väsentligt i grundskolans lägre åldrar är samverkan mellan lärare, förskollärare och fritidspedagoger.

För att garantera elevernas rätt till kunskap behöver elevernas kunskapsutveckling följas upp. En tydlig och likvärdig uppföljning i tidig ålder är bättre än tidiga betyg. Det finns ingenting som talar för att betyg i tidiga åldrar har en positiv effekt på inläringen, tvärtom ger det upphov till stress och tidig utslagning.

I stället för tidigare betyg behöver skolan mer resurser, fler anställda och ett slut på vinstintressen och vinstuttag. Tidigare betyg är inte efterfrågade av någon inom skolväsendet och saknar stöd i forskningen. Regeringen gav Skolverket i uppdrag att utvärdera resultatet av försöksverksamheten med betyg från årskurs 4. Denna utvärdering ska vara klar i december 2021, och är ännu en anledning till att avslå en ytterligare utökning av det jag anser vara ett betygsexperiment.

Riksdagen bör därför avslå proposition 2020/21:58.

2. **Tidigare betyg i samtliga grundskolor, punkt 2 (M)**

av Kristina Axén Olin (M), Lars Püss (M) och Marie-Louise Hänel Sandström (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3793 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkandena 1 och 2 samt avslår motion

2020/21:3792 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi anser att betyg ska ges fr.o.m. årskurs 3 i grundskolan. Under regeringsåren 2006–2014 gjorde alliansregeringen förändringar av den svenska skolan. Det gjordes förbättringar av lärarnas kompetensutveckling och ett nytt karriär-tjänstsystem infördes för lärarna. Samtidigt prioriterades renodlade kunskapsreformer för att stärka skolans kunskapsuppdrag. Exempelvis infördes nya läroplaner, kunskapsuppföljningen blev bättre genom att man tidigarelade de nationella proven till årskurs 3 i lågstadiet och betyg infördes från årskurs 6.

Under den period som betyg sattes fr.o.m. åttonde klass kände många elever en stress för att på kort tid höja sina betyg, men också osäkerhet kring hur betygssättning fungerar eftersom eleverna aldrig varit med om det tidigare. Sedan betygen infördes fr.o.m. årskurs 6 har Skolverket utvärderat reformen. Utvärderingen slår fast att det har blivit ett större fokus på elevernas kunskapsutveckling och åtta av tio elever uppger att man jobbar hårdare i skolan. Detta visar att reformen fick avsedd effekt.

Det är anledningen till varför vi anser att betyg ska ges fr.o.m. årskurs 3, vilket också är det år eleverna gör nationella prov för första gången och får tydliga kunskapskrav. Det gör betygen till ett mer naturligt och självklart inslag i skolan samtidigt som det ger elever, föräldrar, lärare och rektorer en större tydlighet kring hur väl undervisningen fungerar och vilket stöd eleverna behöver för att stärka sina kunskaper.

Vi anser också att tidigare betyg ska införas nationellt i Sveriges samtliga grundskolor. Regeringens förslag innebär att vid rektorsbyten har varje ny rektor rätt att ompröva beslut om tidigare betyg. Detta menar vi inte skapar långsiktigt hållbara förutsättningar för vare sig lärare eller elever. I stället riskerar förslaget i stället att leda till ryckighet och kortsiktighet. Vi menar att de första betygen bör ges i årskurs 3 och det bör gälla samtliga grundskolor i Sverige. Införandet bör ske på ett sätt som gör reformen utvärderingsbar, exempelvis genom ett stegvist införande som säkerställer kontrollgrupper.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

3. Tidigare betyg i samtliga grundskolor, punkt 2 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3792 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt avslår motion

2020/21:3793 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi anser att det ska införas obligatoriska betyg från årskurs 4 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan samt från årskurs 5 i specialskolan. Det innebär till skillnad från regeringens förslag att betyg från årskurs 4 ska vara obligatoriskt. Betyg bidrar till ökad kunskapsnivå och det finns därför enligt vår mening inga rimliga skäl till att undanhålla någon elev detta incitament för mer kunskapsinhämtning eller någon förälder detta instrument för tydliggörande av elevens kunskaper. Vi är dessutom oroade för att regeringens förslag om ett valfritt införande av betyg från årskurs 4 kommer att öka ojämlikheten mellan skolor.

Vi anser att fördelarna med att införa tidiga betyg är flera. Betyg medverkar till att höja kunskapsnivån och kvalitetsnivån i skolan. Skolverkets utvärdering av betyg från årskurs 6 visar att 40 procent av flickorna har ökat sin kunskapsutveckling efter införandet av betygen, medan 2 procent av flickorna har minskat sin kunskapsutveckling. För pojkarnas del är motsvarande siffror 27 respektive 7 procent. Betyg i relativt tidiga årskurser möjliggör dessutom tidig upptäckt av barn i behov av stödinsatser och förbättrar föräldrarnas möjligheter att få en mer rättvis bild av sitt barns kunskapsnivå.

Vi anser även att betyg i samhälls- och naturorienterade ämnen ska ges i varje enskilt ämne från årskurs 4. Det som gäller nu och som enligt propositionen ska fortsätta att gälla är att rektorer för skolor som har ämnesövergripande undervisning i natur- och samhällsorienterade ämnen kan välja att sätta sammanfattande betyg. Den valfriheten ger stora skillnader mellan skolor, vilket medför ojämlikhet och svårighet att jämföra förutsättningar och resultat. Om alla elever får betyg enligt samma system får de även mer likvärdiga förutsättningar när det gäller krav på kunskapsinhämtning och i att uppvisa inhämtade kunskaper. Om betyg ges i varje enskilt ämne skulle det innebära en fokusering på varje specifikt ämne och ett tydliggörande av vad som krävs när det gäller kunskapsinhämtningen.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

4. Utredning och utvärdering av frågor om tidiga betyg, punkt 3 (KD)

av Gudrun Brunegård (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3794 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Betyg är ett viktigt verktyg för att ge elever och föräldrar information om hur eleven klarar kunskapsmålen. Betygen ska bidra till att elevernas kunskaper kontinuerligt följs upp och utvärderas, att resultaten kommuniceras med föräldrarna och att stöd sätts in tidigt. Dagens ordning med betyg från höstterminen i årskurs 6 är en bra modell. En så viktig förändring från att betyg ska sättas från årskurs 4 i stället för från årskurs 6 bör luta sig på vetenskap och saklig grund. Det finns därför skäl att noga utvärdera införandet av betyg från årskurs 4 där detta har prövats utifrån hur det påverkat kunskapsinhämtning och i vilken mån som extra resurser satts in till elever som annars riskerar att inte nå kunskapsmålen. Det naturliga hade varit att först därefter ha fattat ett välgrundat beslut om lämpligheten att införa detta i alla skolor. Regeringen borde alltså ha utrett det noggrannare.

Jag är i grunden inte emot att betyg införs från årskurs 4 men hade föredragit att man först hade utrett hur försöken med betyg i årskurs 4 påverkat kunskapsinhämtningen och i vilken mån extra resurser satts in till elever som annars riskerar att inte uppnå kunskapsmålen.

Skulle regeringens förslag till lagstiftning införas är det därför av särskild vikt att regeringen löpande följer och utvärderar effekterna av de föreslagna ändringarna i skollagen, exempelvis på vilket sätt barn i årskurs 4 och 5 får stöd, specialpedagogiska insatser och andra insatser för att uppnå målen och tillgodogöra sig undervisningen. Det är också angeläget att utvärdera konsekvenserna för likvärdigheten i skolan av en ordning där betyg ges i årskurs 4 i vissa skolor, men inte i andra. En lämplig myndighet bör även få i uppdrag att utreda effekterna av att rektorn och inte huvudmannen föreslås besluta om införande av betyg från årskurs 4.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

Bilaga 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2020/21:58 Möjlighet till betyg från årskurs 4 – efter försöksverksamheten:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Följdmotionerna

2020/21:3786 av Daniel Riazat m.fl. (V):

Riksdagen avslår proposition 2020/21:58.

2020/21:3792 av Patrick Reslow m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa obligatoriska betyg från årskurs 4 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan samt från årskurs 5 i specialskolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att betyg i samhälls- och naturorienterande ämnen ska ges i varje enskilt ämne från årskurs 4 och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3793 av Kristina Axén Olin m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att betyg ska ges i årskurs 3 i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tidigare betyg ska införas nationellt i Sveriges samtliga grundskolor och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3794 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur försöken med betyg i årskurs 4 påverkat kunskapsinhämtning och i vilken mån extra resurser satts in till elever som annars riskerar att inte uppnå kunskapsmålen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att löpande utvärdera effekterna av de föreslagna ändringarna i skollagen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera effekterna av att rektorn och inte huvudmannen föreslås besluta om införande av betyg från årskurs 4 och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)¹

dels att 3 kap. 13 a § ska upphöra att gälla,

dels att 10 kap. 13 och 19 §§, 11 kap. 16, 19 och 22 §§, 12 kap. 13 och 19 §§ och 13 kap. 13 och 20 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fem nya paragrafer, 3 kap. 14 a och 14 b §§, 10 kap. 16 §, 12 kap. 16 § och 13 kap. 17 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

14 a §

En rektor får besluta att betyg ska sättas i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan, vid en skolenhet som rektorn ansvarar för. Beslutsunderlaget ska dokumenteras.

En rektor som överväger att fatta ett sådant beslut ska ge lärarna vid berörd skolenhet tillfälle att yttra sig.

Rektorn ska snarast underrätta huvudmannen skriftligen om ett beslut enligt första stycket. Huvudmannen ska anmäla beslutet till Statens skolverk.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om när rektor senast ska fatta ett beslut enligt första stycket inför ett läsår.

14 b §

Ett beslut om att betygssättning enligt 14 a § ska upphöra att gälla ska fattas i samma ordning som beslutet om att införa sådan betygssättning.

¹ Senaste lydelse av 3 kap. 13 a § 2017:174.

Ett sådant beslut kan avse endast kommande årskullar som ännu inte har fått betyg eller även omfatta elever som redan har fått terminsbetyg i årskurs 4 i grundskolan, grundsärskolan eller sameskolan eller i årskurs 5 i specialskolan med stöd av ett beslut enligt 14 a §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om när rektor senast ska fatta ett beslut enligt första stycket inför ett läsår.

10 kap.

13 §²

I årskurs 1–5 ska läraren en gång per läsår, vid ett av utvecklingssamtalen, i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen får även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektor beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektor beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Om ett åtgärdsprogram utarbetas behöver inte den skriftliga individuella utvecklingsplanen innehålla en sammanfattning av vilka insatser i form av särskilt stöd som eleven behöver för att nå kunskapskraven.

Om en elev ges betyg i årskurs 4 och 5 gäller inte skyldigheten enligt första stycket i de aktuella årskurserna.

16 §³

Om betyg sätts i årskurs 4 och 5 ska betyg sättas i slutet av varje termin i de årskurserna i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.

Om undervisningen i naturorienterade ämnen och samhällsorienterade ämnen ska ges i form av

² Senaste lydelse 2014:456.

³ Tidigare 10 kap. 16 § upphävd genom 2017:620.

terande ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande fram till och med slutet av aktuell årskurs, får rektorn dock besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen i den årskursen.

19 §⁴

När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, ska betygssättningen bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven inhämtat i ämnet till och med den aktuella terminen.

Vid bedömningen ska elevens kunskaper

1. i årskurs 4 och 5, om betyg sätts i dessa årskurser, ställas i relation till de kunskaper som en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 6,

1. i årskurs 6 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 6, och

2. i årskurs 6 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 6, och

2. efter årskurs 6 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 9.

3. efter årskurs 6 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 9.

11 kap.

16 §⁵

I årskurs 1–5 ska läraren en gång per läsår, vid ett av utvecklingssamtalen, i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen eller ämnesområden som eleven får undervisning i, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen får även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

⁴ Senaste lydelse 2010:2022.

⁵ Senaste lydelse 2014:456.

Om ett åtgärdsprogram utarbetas behöver inte den skriftliga individuella utvecklingsplanen innehålla en sammanfattning av vilka insatser i form av särskilt stöd som eleven behöver för att nå kunskapskraven.

Om en elev ges betyg i årskurs 4 och 5 gäller inte skyldigheten enligt första stycket i de aktuella årskurserna.

19 §⁶

Om en elev eller elevens vårdnadshavare begär det, ska betyg sättas i grundskolornas ämnen.

Betyg ska sättas i slutet av varje termin från och med årskurs 6 i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.

Om betyg sätts i årskurs 4 och 5 ska betyg sättas i slutet av varje termin i de årskurserna i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.

22 §⁷

När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, ska betygssättningen bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven inhämtat i ämnet till och med den aktuella terminen.

Vid bedömningen ska elevens kunskaper

1. i årskurs 4 och 5, om betyg sätts i dessa årskurser, ställas i relation till de kunskaper som en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 6,

1. i årskurs 6 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 6, och

2. efter årskurs 6 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 9.

2. i årskurs 6 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 6, och

3. efter årskurs 6 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 9.

⁶ Senaste lydelse 2017:620.

⁷ Senaste lydelse 2010:2022.

12 kap.13 §⁸

I årskurs 1–6 ska läraren en gång per läsår, vid ett av utvecklingssamta-
len, i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till
kunskapskraven i de ämnen eller ämnesområden som eleven får undervis-
ning i, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå
kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen
för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen får även innehålla omdömen om
elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar
det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshava-
re vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen.
Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges
i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra till-
fällen än vid ett utvecklingsamtal.

Om ett åtgärdsprogram utarbetas behöver inte den skriftliga individuella
utvecklingsplanen innehålla en sammanfattning av vilka insatser i form av
särskilt stöd som eleven behöver för att nå kunskapskraven.

*Om en elev ges betyg i årskurs 5
och 6 gäller inte skyldigheten enligt
första stycket i de aktuella års-
kurserna.*

16 §⁹

*Om betyg sätts i årskurs 5 och 6
ska betyg sättas i slutet av varje ter-
min i de årskurserna i de ämnen
som eleven har fått undervisning i
under terminen.*

*Om undervisningen i naturorien-
terande ämnen och samhällsorien-
terande ämnen i huvudsak varit
ämnesövergripande fram till och
med slutet av aktuell årskurs, får
rektorn dock besluta att ett
sammanfattande betyg ska sättas
för dessa respektive ämnen i den
årskursen.*

19 §¹⁰

När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, ska betygssättningen bygga
på en bedömning av de kunskaper som eleven inhämtat i ämnet till och
med den aktuella terminen.

⁸ Senaste lydelse 2014:456.

⁹ Tidigare 12 kap. 16 § upphävd genom 2017:620.

¹⁰ Senaste lydelse 2010:2022.

Vid bedömningen ska elevens kunskaper

1. i årskurs 5 och 6, om betyg sätts i dessa årskurser, ställas i relation till de kunskaper som en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 7,

1. i årskurs 7 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 7, och

2. i årskurs 7 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 7, och

2. efter årskurs 7 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 10.

3. efter årskurs 7 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 10.

13 kap.

13 §¹¹

I årskurs 1–5 ska läraren en gång per läsår, vid ett av utvecklingssamtalen, i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen får även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Om ett åtgärdsprogram utarbetas behöver inte den skriftliga individuella utvecklingsplanen innehålla en sammanfattning av vilka insatser i form av särskilt stöd som eleven behöver för att nå kunskapskraven.

Om en elev ges betyg i årskurs 4 och 5 gäller inte skyldigheten enligt första stycket i de aktuella årskurserna.

17 a §

Om betyg sätts i årskurs 4 och 5 ska betyg sättas i slutet av varje termin i de årskurserna i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.

¹¹ Senaste lydelse 2014:456.

Om undervisningen i naturorienterade ämnen och samhällsorienterade ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande fram till och med slutet av aktuell årskurs, får rektorn dock besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen i den årskursen.

20 §¹²

Betygssättningen ska på höstterminen i årskurs 6 bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven har inhämtat i ämnet till och med den aktuella terminen. Vid bedömningen ska elevens kunskaper ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 6.

När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, ska betygssättningen bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven inhämtat i ämnet till och med den aktuella terminen.

Vid bedömningen ska elevens kunskaper

1. i årskurs 4 och 5, om betyg sätts i dessa årskurser, ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 6, och

2. i årskurs 6 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 6.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2021 i fråga om 3 kap. 13 a § och i övrigt den 1 april 2021.

2. Bestämmelserna i 10 kap. 13 och 19 §§, 11 kap. 16, 19 och 22 §§, 12 kap. 13 och 19 §§ och 13 kap. 13 och 20 §§ i den nya lydelsen samt bestämmelserna i de nya 10 kap. 16 §, 12 kap. 16 § och 13 kap. 17 a § tillämpas första gången på utbildning från och med höstterminen 2021.

¹² Senaste lydelse 2010:2022.